Utbildningsutskottets betänkande 1987/88:13

om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m.m. (prop. 1987/88:100, bil. 10 delvis)

UbU
1987/88:13

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1987/88:100 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 7. Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet, B 8. Fortbildning m.m., B 9. Nationell utvärdering och prov, B 10. Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet och B 11. Särskilda insatser inom skolområdet jämte motioner.

1. Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet

Regeringen har under punkt B 7 (s. 88–89) föreslagit att riksdagen till Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 30 755 000 kr.

Motion

1987/88:Ub816 av Birgitta Rydle m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

9. att riksdagen beslutar att från anslaget B 7. till D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteter m.m. överföra 5 milj.kr.,

Utskottet

Från anslaget bekostas forskning och centralt utvecklingsarbete inom ungdomsskola och vuxenutbildning samt informationsåtgärder i samband därmed. Skolöverstyrelsen (SÖ) ansvarar för planering, samordning, utvärdering och spridning av information om verksamheten. Från anslaget bekostas även den centrala utvärderingen av pågående försöksverksamhet inom gymnasieskolan. Föredragande statsrådet beräknar medelsbehovet till 30 755 000 kr.

Enligt motion 1987/88:Ub816 (m) yrkande 9 bör riksdagen besluta om *överföring av medel till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m.* av de medel som i budgetpropositionen beräknas under förevarande anslag. Som motivering för en överföring av 5 milj.kr. till de samhällsvetenskapliga fakulteterna uttalas bl.a. att statens stöd till forskning så långt möjligt bör vara fritt från statlig styrning. Det är enligt motionärerna en

1 *Riksdagen 1987/88. 14 saml. Nr 13*

styrka för hela samhället att universiteten kan fullgöra sin kritiska funktion utan styrning från departement och myndigheter. Forskning om förskola, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning, hävdas det, skulle gynnas av att resurserna för den på inomvetenskapliga grunder bedrivna samhällsvetenskapliga forskningen ökades.

Utskottet konstaterar att under innevarande budgetår har ca 50 % av det totala anslagsbeloppet om 29 572 000 kr. anvisats till anslagsposten Forskning avseende förskola, grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning och gemensam forskning och utveckling. Med dessa medel finansieras SÖ:s utbildningsforskning som i huvudsak bedrivs i form av projekt. Genomsnittlig projektlängd i tid är ca 4,5 år. Vidare finansieras under nämnda anslagspost vissa högre forskartjänster. Utskottet konstaterar att den forskning som finansieras över förevarande anslag är planerad på lång sikt och inriktad på ett antal viktiga kunskapsområden på skolans område. Forskningen har enligt utskottets uppfattning en klar anknytning till SÖ:s ansvarsområden. Mot denna bakgrund bör SÖ även fortsättningsvis disponera medel för forskning som berör skolområdet, varför motion 1987/88:Ub816 (yrkande 9 delvis) avstyrks.

Då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen i övrigt, föreslår utskottet beträffande *anslagsbeloppet* att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis till Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1988/89 anvisar 30 755 000 kr.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *överföring av medel till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis,

2. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis till *Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 30 755 000 kr.

2. Fortbildning m.m.

Regeringen har under punkt B 8 (s. 89–93) föreslagit att riksdagen till Fortbildning m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 66 656 000 kr.

Motionerna

1987/88:Ub217 av Bengt Kronblad (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en rikstäckande fortbildningsplan inom miljö- och naturresursområdet.

1987/88:Ub376 av Alf Svensson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om särskild kompletterande utbildning för de lärare som undervisar i svenska som andraspråk utan att ha lämpliga kunskaper.

1987/88:Ub813 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildningsavdelningen i Stockholm.

6. att riksdagen till universitetet i Umeå för budgetåret 1988/89 (Bil. 10, B 8) anslår 1 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

1987/88:Ub816 av Birgitta Rydle m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

11. att riksdagen till B 8. Fortbildning m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 64 856 000 kr.

Utskottet

Från anslaget betalas kostnader för skolledarutbildningen och för sådana övriga utbildningsinsatser där skolöverstyrelsen (SÖ) ansvarar för genomförandet. SÖ ansvarar därvid för att vissa angelägna utbildningar kommer till stånd, vilka inte kan anordnas inom högskolan. SÖ ansvarar således för att vissa kurser och andra utbildningsinsatser anordnas för lärare i yrkesämnen och för personal vid specialskolan och sameskolan. Under innevarande år disponerar SÖ också medel för fortbildning av fysiklärare i ämnet elektronik. Inom anslaget disponerar SÖ även medel, som i styrande och stimulerande syfte fördelas vidare till kommunerna för att täcka kostnader för viss utbildning, som kommunerna själva ansvarar för. Under innevarande år fördelas således medel till fortbildning för lokalt utvecklingsarbete i kommunal vuxenutbildning (komvux) och grundutbildning för vuxna (grundvux), till lokala fortbildningsinsatser i anslutning till reformarbetet i gymnasieskolan samt för utbildning av lärare vid skolor som skall medverka i den skolförlagda delen inom grundskollärarlinjen. Vidare bekostas från anslaget bidrag till lärarorganisationer m.fl. för fortbildningsverksamhet och bidrag till skolpersonal för deltagande i internationella kurser och konferenser. Inom anslaget disponerar SÖ också medel för planering, uppföljning och information.

Föredragande statsrådet erinrar inledningsvis om den utvärdering som gjorts inom utbildningsdepartementet angående systemet för skolväsendets personalutbildning och som presenterats i rapporten (DsU 1986:16) Personalutbildning och lokalt utvecklingsarbete i skolan. Då den gjorda utvärderingen visar att personalutbildningssystemet – sedan det började tillämpas den 1 juli 1982 – i huvudsak fungerat väl, finner föredragande statsrådet inga skäl att ändra de grundläggande principerna för systemet för skolans personalutbildning.

Föredragande statsrådet erinrar vidare om riksdagens beslut med anledning av propositionen om fortsatt decentralisering inom högskolan (prop. 1986/87:127, UbU 1987/88:1, rskr. 1) som innebär bl.a. att regionstyrelserna och högskoleregionerna avskaffas den 30 juni 1988. Detta påverkar organisationen för skolväsendets personalutbildning. Föredragande statsrådet anser därför att fortbildningsnämnderna, vilka för närvarande är knutna till dels högskolan för lärarutbildning i Stockholm (HLS), dels resp. universitet i övriga högskoleregioner, i fortsättningen administrativt bör knytas till dels HLS, dels resp. universitet i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och

Umeå. Deras ansvarsområden bör tills vidare omfatta samma län som tidigare.

I budgetpropositionen föreslås även att medel till personalutbildning inom skolväsendet anvisas under förevarande anslag fr.o.m. nästa budgetår och inte som tidigare under anslaget D 11. Utbildning för undervisningsyrken. Därmed tydliggaregörs fortbildningsnämndernas ställning som det beställande skolväsendets organ.

Det samlade medelsbehovet under anslaget beräknas till 66 656 000 kr.

I motion 1987/88:Ub813 (vpk) yrkande 5 föreslås beträffande den nya organisationen av personalutbildningen för skolväsendets behov att *fortbildningsavdelningen i Stockholm* bör inrättas som en avdelning som i administrativt avseende knyts till såväl universitetet i Stockholm som HLS. Syftet därmed är att öka möjligheterna till samverkan mellan universitetet och HLS och för att stimulera universitetet att ta större reellt ansvar för lärarnas utbildning. Genom en sådan lösning kan fortbildningsavdelningen i Stockholm få en organisatorisk anknytning som motsvarar den på övriga universitetsorter i landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet har förhoppningen att det förslag till organisation av fortbildningsnämnder och fortbildningsavdelningar som presenteras i propositionen med anledning av avskaffandet av regionstyrelserna den 30 juni 1988 skall ge förutsättningar för ett gott samarbete mellan skolväsendet och högskoleenheterna jämte andra utbildningsanordnare i vad avser personalutbildning för skolans behov. Förslaget syns i förhållande till andra tänkbara alternativ vara den minsta avvikelsen från tidigare organisationsform. Utskottet konstaterar att fortbildningsnämndens och fortbildningsavdelningens i Stockholm anknytning till myndighet innebär viss avvikelse i förhållande till övriga fortbildningsnämnder. Det är enligt utskottets mening viktigt att i Stockholm företrädare för universitetet och tekniska högskolan samt i Göteborg företrädare för Chalmers tekniska högskola garanteras inflytande på hur personalutbildningen för skolans behov utformas. Dessa högskoleenheter bör vara företrädda på ett tillfredsställande sätt i resp. fortbildningsnämnd. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ub813 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Beträffande de i budgetpropositionen föreslagna beloppen till fortbildningsnämnderna bör enligt motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 ytterligare medel anvisas till *fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå* för personalutbildning för skolväsendets behov. Enligt motionärerna har inte tillräcklig hänsyn tagits till de stora avstånden i landets norra delar och de större kostnader som följer därav för universitetet då personalutbildning lokaliseras till andra orter. Det i budgetpropositionen föreslagna beloppet för personalutbildning för skolväsendets behov till fortbildningsnämnden vid universitetet i Umeå (4 977 000 kr.) bör mot denna bakgrund höjas med 1 milj.kr.

Utskottet vill erinra om att föredragande statsrådet anmäler att SÖ skall få ett uppdrag från regeringen att i samråd med UHÄ utreda frågan om fortbildningsnämndernas ansvarsområden och deras framtida omfattning

m.m. Det finns enligt utskottets uppfattning ingen anledning att föregripa detta utredningsarbete. Utskottet förutsätter att SÖ:s utredning även kommer att beröra de ekonomiska förutsättningarna för fortbildningsnämndernas verksamhet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis.

I motion 1987/88:Ub816 (m) yrkande 11 avvisas förslaget i budgetpropositionen att 1,8 milj.kr. skall anvisas för central och regional *planering av fortbildningen av lärare i anslutning till den nya grundskollärarutbildningen.* Motionärerna erinrar om deras tidigare ställningstaganden i vad gäller en ny lärarutbildning. I konsekvens med uppfattningen att beslutet om en ny lärarutbildning bör rivas upp anser motionärerna att den aviserade fortbildningen av lärare inte heller bör genomföras. Mot denna bakgrund bör föreslaget totalt anslagsbelopp reduceras med 1,8 milj.kr.

Utskottet har inte något att erinra mot att det i budgetpropositionen föreslagna beloppet om 1,8 milj.kr. anvisas för planering av viss fortbildning för grundskolans lärare med anledning av lärarutbildningsreformen och avstyrker därför motionsyrkandet i denna del.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande *anslagsbeloppet* och avstyrker därmed dels den föreslagna uppräkningen med 1 milj.kr. avseende medel för fortbildningsnämnden vid Umeå universitet enligt motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis, dels den föreslagna reduceringen av anslaget med 1,8 milj.kr. enligt motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis.

I motion 1987/88:Ub217 (s) berörs behovet av fortbildning av lärare inom miljö- och naturresursområdet. Enligt motionären bör en *rikstäckande fortbildningsplan* utarbetas. Högskolan i Kalmar, som enligt motionären bedriver en kvalificerad utbildning inom miljöområdet, bör i samråd med SÖ och UHÄ få i uppdrag att framlägga förslag till en fortbildningsplan och även utarbeta förslag till kursplaner inom miljöområdet.

Utskottet vill erinra om den förstärkning av miljöundervisningen i grundskolan som regeringen föreslår i årets budgetproposition under anslaget B 3. Stöd för utveckling av skolväsendet och som bl.a. syftar till att s.k. miljöresurspersoner skall kunna knytas till länsskolnämnderna. En arbetsgrupp gemensam för utbildningsdepartementet och miljö- och energidepartementet har varit verksam under år 1987 och utarbetat ett antal förslag till åtgärder. Enligt vad utskottet erfarit avser denna arbetsgrupp också att utarbeta förslag till en rikstäckande fortbildningsplan för att stärka skolans miljöundervisning. Det behöver inte uteslutas att den kompetens som byggts upp vid högskolan i Kalmar i vad gäller utbildning på miljöområdet kan komma att tas i anspråk i någon form. Motion 1987/88:Ub217 avstyrks.

I motion 1987/88:Ub376(c) yrkande 3 anförs att många lärare som undervisar invandrarelever i svenska som andraspråk saknar utbildning och fortbildning i ämnet. Motionären anser att riksdagen hos regeringen bör begära förslag om *särskild kompletterande utbildning* för de lärare som saknar kompetens i ämnet.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Det är viktigt att skolornas tjänstefördelning utgår från principen att det

bör skapas lärartjänster vilka rymmer så många undervisningstimmar som möjligt i svenska som andraspråk och att dessa tjänster besätts med lärare som har behörighet att undervisa i svenska som andraspråk eller genomgått särskild fortbildning i ämnet. Utskottet vill erinra om att SÖ har givit ut allmänna råd om lärare för undervisning i svenska som andraspråk på låg- och mellanstadierna i grundskolan (SÖ-FS 1985:146).

Enligt vad utskottet erfarit har den statliga skoladministrationen uppmärksammat kommunerna på behovet av fortbildningsinsatser för lärare i svenska som andraspråk. Utskottet utgår från att kommunerna disponerar sina fortbildningsmedel på sådant sätt att fortbildningsbehoven tillgodoses även på detta viktiga utbildningsområde. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub307 yrkande 3.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *fortbildningsavdelningen i Stockholm*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ub813 yrkande 5 och proposition 1987/88:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

2. beträffande *fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis,

3. beträffande *planering av fortbildningen av lärare i anslutning till den nya grundskollärarutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis,

4. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub813 yrkande 6 och 1987/88:Ub816 yrkande 11, båda delvis, till *Fortbildning m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 66 656 000 kr.,

5. beträffande *rikstäckande fortbildningsplan för miljö- och naturresursområdet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub217,

6. beträffande *förslag om särskild kompletterande utbildning för lärare i ämnet svenska som andraspråk*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub376 yrkande 3.

3. Nationell utvärdering och prov

Regeringen har under punkt B 9 (s. 94–95) föreslagit att riksdagen till Nationell utvärdering och prov för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 16 495 000 kr.

Motionerna

1987/88:Ub321 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen under anslaget B 9. Nationell utvärdering och prov anslår 3 milj.kr. mindre än vad regeringen har föreslagit.

1987/88:Ub361 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det nationella utvärderingsprogrammet.

1987/88:Ub365 av Björn Samuelson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nationellt utvärderingsprogram.

Utskottet

Från anslaget bekostas framställning av standardprov för grundskolan, centrala prov för gymnasieskolan, prov för yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan och prov för kommunal vuxenutbildning (komvux). Vidare bekostas utveckling av instrument för den del av den nationella utvärderingen som rör elevers kunskaper, färdigheter och attityder.

Riktlinjerna för ett *nationellt utvärderingsprogram* behandlades i 1987 års budgetproposition. Därvid underströk föredragande statsrådet att det bör ge en helhetsbild av skolväsendets verksamhet.

Utgångspunkten för ett nationellt program för utvärdering måste enligt min mening vara att det utformas så att det kan utgöra ett sakligt underlag för en diskussion på såväl lokal som central nivå om hur skolväsendet lyckas med sin uppgift i olika avseenden. Det skall härigenom kunna ligga till grund för beslut om förändringar av skolväsendet. Av detta följer att programmet måste kunna belysa olika aspekter av verksamheten, både sådana som tar sikte på yttre omständigheter som påverkar skolan, t.ex. sociala och ekonomiska faktorer och sådana som avser den inre verksamheten samt elevernas kunskapsinhämtande och färdighetsutveckling. Bedömningen av eleverna måste avse såväl kunskaper och färdigheter i olika ämnen och ämnesgrupper som hur skolan lyckas med sin personlighetsutvecklande och fostrande uppgift.

Jag vill därmed understryka att ett nationellt program för utvärdering inte får bli endast ett provprogram. Det är angeläget att ett sådant program ger en total bild av skolväsendets verksamhet. Det är annars en risk att det lätt mätbara får en för stor betydelse i en total utvärdering, medan andra viktiga men inte lika lätt mätbara faktorer förbises – – – (prop. 1986/87:100 bilaga 10, s. 82)

SÖ har på uppdrag av regeringen redovisat innehållet i och formerna för ett nationellt utvärderingsprogram. Enligt SÖ:s planer kommer i en första omgång grundskolans årskurser 2 och 5 att omfattas av en samlad utvärdering.

I två motioner behandlas det nationella utvärderingsprogrammet. I både motion 1987/88:Ub361 (c) yrkande 6 och motion 1987/88:Ub365 (vpk) föreslås att den första etappen i SÖ:s utvärdering av grundskolan bör omfatta årskurserna 3 och 6 i stället för årskurserna 2 och 5 som SÖ planerat. I båda motionerna hänvisas till att grundskolan arbetar efter stadietimplaner och att beslut om fördelning av veckotimmar i olika ämnen och årskurser kan göras lokalt, varför det i den nationella utvärderingen blir omöjligt att jämföra elevers kunskaper i årskurserna 2 resp. 5 i skilda delar av landet. Motionärerna i motion 1987/88:Ub365 pekar även på att det för närvarande saknas en strategi för hur resultaten av den nationella utvärderingen skall användas. Vidare bör förslagen och övervägandena från beredningen om ansvarsfördelning och styrning på skolområdet avvaktas innan riksdagen tar ställning till

utformningen av program för nationell och lokal utvärdering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

Syftet med det nationella utvärderingsprogrammet är främst att göra en mycket bred undersökning av skolväsendet i stort och inte enbart en utvärdering av elevers kunskaper och färdigheter i olika ämnen. Som föredragande statsrådet understrukit i 1987 års budgetproposition bör den nationella utvärderingen kunna belysa olika aspekter av verksamheten och därmed ge en helhetsbild av skolans verksamhet. Enligt vad utskottet erfarit avses förutom eleverna även lärarna och föräldrarna att medverka i utvärderingen. Som exempel på att utvärderingsarbetet utgår från mycket allmänna utgångspunkter kan nämnas att det för föräldragruppen bl.a. planeras frågor om föräldrarnas inställning till och bedömning av skolan, samverkan med skolan, miljön för elevernas utveckling etc. Vidare skall tilläggas att länsskolnämnderna kommer att engageras i utvärderingsprogrammet. De skall bl.a. ge relevanta bakgrundsfakta om de skolenheter och kommuner som väljs ut för den nationella utvärderingen. Nämnderna kommer även att medverka vid återföringen av utvärderingsresultaten till skolenheterna.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 6 och 1987/88:Ub365.

Enligt motion 1987/88:Ub321 (fp) bör SÖ inte tilldelas särskilda medel för framställning av prov för komvux. *Anslagsbeloppet* bör därmed kunna minskas med 3 milj.kr.

Ett liknande yrkande framfördes även under föregående riksmöte. Utskottet redovisade då bakgrunden till SÖ:s tidigare inledda arbete med att framställa prov för komvux i syfte att uppnå jämförbarhet mellan betyg i komvux och betyg i gymnasieskolan (UbU 1986/87:11). Utskottet anser det angeläget att SÖ kan fortsätta arbetet med att framställa prov för de ämnen som planerats. Utskottet vill även erinra om regeringens förslag om nya regler för urval till högskoleutbildning, vilka riksdagen skall ta ställning till under innevarande riksmöte (proposition 1987/88:109). Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att betygsnormerande prov framställs så att studerande från komvux i betygshänseende bedöms på samma villkor som de studerande i gymnasieskolan. Med hänvisning till det anförda och då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen i övrigt föreslår utskottet att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motion 1987/88:Ub321 till Nationell utvärdering och prov för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 16 495 000 kr.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande ett *nationellt utvärderingsprogram*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 6 och 1987/88:Ub365,

2. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motion 1987/88:Ub321 till *Nationell utvärdering och prov* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 16 495 000 kr.,

4. Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet

Regeringen har under punkt B 10 (s. 95–97)

dels föreslagit

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av förhandlingarna om förlängning av 1985 års avtal om kopiering i skolorna,

2. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om minskning av bidrag till kommunerna,

3. att riksdagen till Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 26 900 000 kr.,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som har förordats i propositionen om kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989.

Motionerna

1987/88:Ub267 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nytt avtal med BONUS,

2. att riksdagen till tilläggsbidraget på grundskoleområdet för budgetåret 1988/89 anslår 60,7 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

1987/88:Ub361 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunerna avseende kopiering,

8. att riksdagen beslutar att tilläggsbidraget ökas med 60 720 000 kr.

Utskottet

Mellan staten och vissa upphovsrättsliga organisationer har avtal träffats dels den 21 februari 1985 om kopiering i skolorna, dels den 11 april 1985 om kopiering inom högskoleområdet (se prop. 1984/85:196, UbU 37, rskr. 374). Avtalen gäller fr.o.m. den 1 juli 1985 t.o.m. den 30 juni 1988. Avtalen omfattar utbildning som staten, kommun eller landstingskommun är eller under avtalsperioden blir huvudman för och som står eller under avtalsperioden ställs under tillsyn av skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet eller styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet. Avtalen ger lärare vid skolor och högskolor rätt att i viss utsträckning kopiera svenska och utländska litterära eller konstnärliga verk samt fotografier. Ersättning betalas av staten med ett visst belopp per kopiesida. Den slutliga ersättningen för avtalsperioden skall grundas på statistiska undersökningar avseende omfattningen av kopieringen på såväl skolområdet som högskoleområdet. Ersättningen betalas till föreningen BONUS (Bild, Ord, Not – Upphovsrättslig Samorganisation).

Föredragande statsrådet pekar inledningsvis på att de nämnda kopieringsavtalen har träffats för att tillgodose lärarnas behov av att kopiera och

därigenom underlätta deras arbete. Statens ersättning till BONUS utgör, enligt statsrådets uppfattning, egentligen kostnader för läromedel som skolhuvudmannen normalt svarar för.

Enligt statistiska centralbyrån (SCB) som svarar för kopieringsundersökningen skall staten för den innevarande treåriga avtalsperioden betala ersättning för 224 miljoner kopiesidor per avtalsår. Detta motsvarar en ersättning av 73 920 000 kr. för hela avtalsperioden. Med hänsyn till tidigare utbetalda förskott uppgår kostnaderna för skolavtalet under hela avtalsperioden till 60 720 000 kr. mer än vad som anslagits. I enlighet med riksdagens tidigare beslut (prop. 1984/85:196, UbU 1984/85:37, rskr. 374) föreslår föredragande statsrådet att *grundskolans tilläggsbidrag* för budgetåret 1987/88 minskas med 60 720 000 kr. vilket belopp således motsvarar kostnadsökningen för kopiering enligt 1985 års skolavtal.

Med hänsyn till den ökade omfattningen av kopiering och att kopiering kan betraktas som ett alternativ till inköp av läromedel, vars kostnader kommunerna själva svarar för, föreslås i budgetpropositionen att BONUS i fortsättningen träffar avtal direkt med berörda skolhuvudmän. För att parterna skall få tid på sig att förhandla och träffa ett nytt avtal bör nuvarande skolavtal med BONUS förlängas ett år, dvs. t.o.m. den 30 juni 1989.

Kostnaderna för avtalsåret 1988/89 beräknas till 26,9 milj.kr. Dessa kostnader – i likhet med vad som gäller för nuvarande treårsavtal – bör enligt budgetpropositionen finansieras i samband med fastställandet av grundskolans tilläggsbidrag för budgetåret 1987/88.

Vidare föreslås att medel för kopieringsavtalet inom högskolan bör anvisas under anslaget D 7. Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m.

I två motioner – 1987/88:Ub267 (vpk) yrkande 2 och 1987/88:Ub361(c) yrkande 7 och 8 – avvisas regeringens förslag om minskning av grundskolans tilläggsbidrag till kommunerna med 60 720 000 kr. Detta belopp motsvarar kostnadsökningen som det treåriga kopieringsavtalet har inneburit för staten. Enligt båda motionerna kommer den föreslagna åtgärden att medföra försämrade möjligheter för kommunerna att höja standarden på läromedelsområdet i skolan. I den förstnämnda motionen framförs även den åsikten att statens ersättning för kopiering av litterära och konstnärliga verk också bör ses som "en kulturpolitisk insats av nationell karaktär". I den sistnämnda motionen påpekas även att en minskning av tilläggsbidraget kan leda till att vissa kommuner avstår från att anställa korttidsvikarier vid lärares sjukdom och tjänstledighet.

Utskottet vill erinra om riksdagens behandling av samma ärende vid 1984/85 års riksmöte (UbU 1984/85:36, rskr. 380). Därvid ställde sig riksdagen på förslag av utbildningsutskottet bakom föredragande statsrådets uppfattning att den ersättning som staten betalar till BONUS kan betraktas som kostnader för läromedel, vilka kommunerna normalt bör svara för. Mot denna bakgrund hade utskottet inget att erinra mot att statsbidraget till kommunerna minskades i den omfattning som svarade mot den uppkomna kostnadsökningen enligt då gällande kopieringsavtal. Utskottet har i princip inte ändrat uppfattning. Med hänsyn till den omfattning som kopieringen i skolan har tagit under senare år är det enligt utskottets mening befogat att betrakta lärarnas kopiering som en form av läromedelsproduktion. Utskottet

har därför inget att erinra mot förslaget i budgetpropositionen att tilläggsbidraget till kommunerna minskas med kostnaderna enligt 1985 års kopieringsavtal och det kompletterande avtalet för budgetåret 1988/89.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad som i proposition 1987/88:100 förordats om minskning av bidrag till kommunerna och avslår motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkandena 7 och 8.

Riksdagen bör *ge regeringen bemyndigande* att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av förhandlingen om förlängning av 1985 års avtal om kopiering i skolorna.

Beträffande *kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989* anförs i motion 1987/88:Ub267 yrkande 1 att det är rationellt att staten även i fortsättningen sluter avtal med BONUS om ersättning för kopiering i skolan. Riksdagen bör sålunda besluta att staten sluter ett nytt avtal med BONUS. Därmed avvisas regeringens förslag att BONUS träffar avtal med kommunerna för tiden efter den 1 juli 1989.

Utskottet anser att det i konsekvens med utskottets tidigare ställningstagande, nämligen att den omfattande kopieringen i skolan är att betrakta som en form av läromedelsproduktion och att skolhuvudmännen därför bör ta ett större ansvar för kostnaderna, inte längre är nödvändigt att BONUS träffar kopieringsavtal med staten. BONUS bör i fortsättningen träffa avtal direkt med berörda skolhuvudmän. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att riksdagen utan erinran lägger till handlingarna vad som i propositionen anförts om avtalsslutande parter för kopiering i skolorna och avstyrker motion 1987/88:Ub267 yrkande 1.

Beträffande *anslagsbeloppet* har utskottet inte något att erinra mot medelsberäkningen, varför utskottet föreslår att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 till ersättning för kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 26 900 000 kr.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *minskning av grundskolans tilläggsbidrag*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkandena 7 och 8 godkänner vad som i propositionen förordats om minskning av bidrag till kommunerna,

2. beträffande *bemyndigande för regeringen att ikläda staten ekonomiska förpliktelser*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 bemyndigar regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av förhandlingarna om förlängning av 1985 års avtal om kopiering i skolorna,

3. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 till *Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 26 900 000 kr.,

4. beträffande *kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Ub267 yrkande 1 utan erinran lägger proposition 1987/88:100 i denna del till handlingarna,

5. Särskilda insatser inom skolområdet

Regeringen har under punkt B 11 (s. 98–100) föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om principerna för kostnadsfördelning vid regionala utbildningsanordningar,

2. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om bidrag till regionala åtgärder för flerhandikappade elever i särskolan,

3. att riksdagen till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 311 726 000 kr.

Motionerna

1987/88:Ub267 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anslår 100 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsulenter eller särskild resurs för elever med medicinska handikapp.

1987/88:Ub816 av Birgitta Rydle m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

12. att riksdagen beslutar att från det av regeringen föreslagna anslaget B 11. Särskilda insatser inom skolområdet till anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m.m. överföra 290 000 000 kr. till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen,

13. att riksdagen beslutar att till anslaget B 13. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. överföra 2 300 000 kr.,

14. att riksdagen beslutar att ändra benämningen på anslaget B 11. till "Regionala åtgärder för elever med handikapp" samt för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Utskottet

Från anslaget betalas kostnader för statsbidrag enligt förordningen (1987:738) om statsbidrag till särskilda insatser inom skolområdet.

Skolöverstyrelsen fördelar de medel som anvisats under anslaget mellan länsskolnämnderna i huvudsak med utgångspunkt i elevantalet i grund- och gymnasieskolorna resp. län.

Länsskolnämnderna fördelar medlen till dels kommuner som tar på sig regionala undervisningsinsatser, dels kommuner som har behov av resurstillskott för undervisning av handikappade och sjuka eller elever med andra särskilda behov.

Enligt förordningen (1984:759) om regional samverkan i fråga om undervisning för elever med handikapp är landet sedan den 1 april 1984 indelat i fem planeringsregioner. I varje region finns det en planeringsberedning, som skall samordna insatserna och planera så att befintliga resurser

utnyttjas på bästa möjliga sätt. Vid länsskolnämnden på varje regions huvudort finns en handikappkonsulent. Dessutom finns vid länsskolnämnderna en regional pedagogisk stödorganisation i form av konsulenter för olika handikappgrupper.

Resurser från detta anslag är ett kompletterande statsbidrag till skolhuvudmännen utöver vad som utbetalas till dem inom ramen för de ordinarie statsbidragen till skolan. Med regionala undervisningsinsatser avses samordnade utbildningsinsatser för elever med handikapp eller andra särskilda behov och som i stor utsträckning kommer även sådana elever till del, vilka inte är kyrkobokförda i den kommun som anordnar utbildningen.

Kostnaderna för eleverna vid en regionalt anordnad utbildning är som regel betydligt högre än i den vanliga skolan. Föredragande statsrådet anser att en grundläggande princip måste vara att en kommun, som anordnar en regional utbildning för elever med handikapp eller andra särskilda behov, skall få kostnaderna täckta för de elever som inte är kyrkobokförda i kommunen. Detta torde vara en förutsättning för att en kommun skall ta på sig ansvaret för denna typ av verksamhet.

Utgångspunkten bör därvid vara att värdkommunen med hjälp av ordinarie undervisningsresurser som beräknas för verksamheten (bas- och förstärkningsresurserna, skolledarresurserna m.m.) svarar för grundkostnaderna. Som redan nämnts är kostnaderna för en regionalt anordnad utbildning dock normalt betydligt högre än i den vanliga skolan. Från detta anslag bör därför bidrag utgå för att täcka *merkostnaderna* för elevernas undervisning.

Föredragande statsrådet konstaterar vidare att för de elever det här är fråga om räcker oftast inte den interkommunala ersättningen till för att täcka värdkommunens merkostnader. Resterande kostnader för verksamheten bör därför belasta hemkommunen. En kommun som på detta sätt få höga kostnader för handikappade elevers skolgång i en annan kommun, om andelen handikappade elever totalt sett i kommunen är stor, skall kunna få bidrag från den egna länsskolnämnden från detta anslag.

De särskilda medel som är avsatta under detta anslag för regionala åtgärder för elever med handikapp är avsedda för elever inom grundskolan och gymnasieskolan. Föredragande statsrådet föreslår emellertid – på grundval av en utvärdering av SÖ beträffande den regionala stödorganisationen för elever med handikapp och planeringsberedningarnas verksamhet – att även huvudmän för särskolor bör kunna få bidrag till regionala åtgärder för elever med flera handikapp i *särskolan*.

I motion 1987/88:Ub267 (vpk) yrkande 4 uppmärksammas behoven hos elever med medicinska handikapp. Denna elevgrupp kommer att öka, hävdas det, eftersom allt flera människor drabbas av allergier. Motionärerna föreslår att som en *resursinsats för elever med medicinska handikapp* kan t.ex. särskilda konsulenter knytas till de fem planeringsregionerna.

Utskottet har erfarit att planeringsberedningarna i landet i samarbete med SÖ och Handikappförbundens centralkommitté (HCK) i januari 1988 anordnade en rikskonferens om elever med medicinska handikapp i skolan. I konferensen deltog representanter för statliga myndigheter, skolstyrelser

och skolhälsovård, HCK och dess olika medicinförbund, statens handikapprråd och handikappinstitutet m.fl. En av de frågor som diskuterades vid konferensen var ett förslag om särskilda konsulenttjänster knutna till planeringsberedningarna för elever med medicinska handikapp. Trots att olika rapporter visat att ett stort antal elever har olika former av medicinska handikapp fann konferensen inget stöd för förslaget att inrätta särskilda konsulenttjänster vid planeringsberedningarna. Det är också utskottets uppfattning att medicinska problem av detta slag för enskilda elever bäst kan lösas på det lokala planet. Det är därvid viktigt att såväl skolledning som skolans kurativa och hälsovårdande personal aktivt medverkar till att tillgodose dessa elevers behov och försöker finna lösningar på den enskilda elevens problem. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub267 yrkande 4.

Två motioner har förslag till ändringar av *anslagsbeloppet*. I motion 1987/88:Ub267 yrkande 3 föreslås att ifrågavarande anslag bör tillföras 100 milj.kr. utöver regeringens förslag. Som motivering härtill påtalas att utbildningspolitiken bör användas som ett instrument för en rättvisare fördelningspolitik. Detta förutsätter dock ett erkännande av att elever har olika behov och att vissa elever behöver mer hjälp än andra. Enligt motionärerna har de nedskärningar av statliga anslag som drabbat skolan inneburit att det blivit svårare att täcka de speciella behov som vissa elever har i skolan. Mot denna bakgrund bör anslaget öka med 100 milj.kr. I motion 1987/88:Ub816 föreslås att kommunerna själva bör disponera resurserna för skolan och göra insatser som lokalt anses mest angelägna. Motionärerna anser också att länsskolnämndernas betydelse vid fördelningen av statliga resurser bör minska. Mot denna bakgrund bör 290 milj. kr. av anslaget överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen under anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m.m. samt att 120 milj.kr. därav skall avse insatser för grundskolans mellanstadium (yrkande 12). Vidare föreslås att 2,3 milj.kr. av anslaget överförs till anslaget B13. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. (yrkande 13). Slutligen föreslår motionärerna att bidraget B 11 bör benämnas "Regionala åtgärder för elever med handikapp". Det bör användas till berörda länsskolnämnders insatser för barn och ungdomar med olika former av handikapp inom det allmänna skolväsendet. För detta anslag beräknas 20 milj.kr. för budgetåret 1988/89 (yrkande 14).

Utskottet vill erinra om att riksdagen vid föregående års riksmöte beslutade om en ökning med 100 milj.kr. av förevarande anslag i jämförelse med förslaget i 1987 års budgetproposition (prop. 1986/87:100, bil. 10, 1986/87:UbU12, rskr. 185). Förslaget i årets budgetproposition utgår från innevarande budgetårs anslagsnivå. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 3 och 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 311 726 000 kr.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag beträffande dels *principerna för kostnadsfördelning vid regionala utbildningsanordningar*, dels *bidrag till*

regionala åtgärder för flerhandikappade elever i särskolan och avstyrker motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14 i denna del. Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena erinra om riksdagens beslut om ny skollag vid 1985/86 års riksmöte (prop. 1985/86:10, 1985/86:Ub6, rskr. 39). Bestämmelserna om särskolan ingår numera i skollagen. Det är angeläget att anslagsbeloppet har en sådan storlek att särskolans elever i praktiken kan omfattas av bidragsbestämmelserna för regionala åtgärder.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *resursinsats för elever med medicinska handikapp*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub267 yrkande 4,

2. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till proposition 1987/88:100 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 3, 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, till *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 311 726 000 kr.,

3. beträffande *principerna för kostnadsfördelning vid regionala utbildningsanordningar*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, godkänner vad som förordats i proposition 1987/88:100,

4. beträffande *bidrag till regionala åtgärder för flerhandikappade elever i särskolan*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, godkänner vad som förordats i proposition 1987/88:100.

Stockholm den 22 mars 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kristina Svensson (s), Kerstin Keen (fp), Rinaldo Karlsson (s) och Marianne Andersson (c).

1. Överföring av medel till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m. (punkt 1, mom. 1)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "(yrkande 9 delvis) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den i motion 1987/88:Ub816 framförda uppfattningen att forskningen om ungdomsskola och vuxenutbildning skulle gynnas av en ökning av forskningsresurserna vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna och av en motsvarande minskning av de av SÖ disponerade forskningsmedlen. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis och med anledning av budgetpropositionen överför 5 milj.kr. till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m.

dels att moment 1 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *överföring av medel till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 överför 5 milj.kr. till anslaget D 19. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m. för budgetåret 1988/89,

2. Anslagsbeloppet (punkt 1, mom. 2)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Då utskottet" och slutar med "anvisar 30 755 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser mot bakgrund av ovan redovisat förslag att anslaget B 7. Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet reduceras med 5 milj.kr. Då utskottet inte har något att erinra mot anslagsberäkningen i övrigt föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 till anslaget Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 25 755 000 kr.

dels att moment 2 i utskottets hemställan i punkt 1 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till 1987/88:Ub816 yrkande 9 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 till *Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 25 755 000 kr.

3. Fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå (punkt 2, mom. 2).

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet vill" och på s. 5 slutar med "yrkande 6 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att fortbildningsnämndernas ansvarsområden är mycket olika och att fortbildningsnämnderna därmed inte har likartade förutsättningar för sin verksamhet. Fortbildningsnämnden vid universitetet i Umeå, vars region omfattar mer än hälften av landets yta, har självfallet större problem än övriga fortbildningsnämnder i vad gäller utlokalisering och distribution av fortbildningskurser. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis anvisar extra medel utöver vad regeringen föreslagit till fortbildningsnämnden vid Umeå universitet för budgetåret 1988/89.

dels att moment 2 i utskottets hemställan i punkt 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *fortbildningsavdelningen vid universitetet i Umeå*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Planering av fortbildningen av lärare i anslutning till den nya grundskollärarutbildningen (punkt 2, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 1 i UbU 1987/88:12

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet har" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att fortbildningen för nuvarande lärare med anledning av den nya lärarutbildningen kommer att genomföras under en tioårsperiod. Den kommer att starta först läsåret 1989/90. Oavsett riksdagens beslut om särskilda medel för att finansiera denna fortbildning kommer en stor del av statsbidraget till lokal skolutveckling i grundskolan att tas i anspråk för detta ändamål. Till skillnad från SÖ föreslår föredragande statsrådet att statsbidraget till lokal skolutveckling liksom hittills skall utgå direkt till kommunerna. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad som anförts av motionärerna i frågan föreslår utskottet att anslaget Fortbildning m.m. reduceras med 1,8 milj.kr. Utskottet hemställer därmed att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 3 i utskottets hemställan i punkt 2 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *planering av fortbildningen av lärare i anslutning till den nya grundskollärarutbildningen*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Anslagsbeloppet (punkt 2, mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 4

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "yrkande 11 delvis" bort ha följande lydelse:

I enlighet med utskottets tidigare ställningstagande i vad gäller särskilda medel för central och regional planering av fortbildningen för befintliga lärare med anledning av den nya lärarutbildningen finner utskottet att det totala beloppet för anslaget B 8. Fortbildning m.m. bör reduceras med 1,8 milj.kr. och således uppgå till 64 856 000 kr. Utskottet hemställer att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis till Fortbildning m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 64 856 000 kr.

dels att moment 4 i utskottets hemställan i punkt 2 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *anslagsbeloppet*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis till *Fortbildning m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 64 856 000 kr.,

6. Anslagsbeloppet (punkt, 2 mom. 4)

Under förutsättning av bifall till reservation 3

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "yrkande 11 delvis" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare motiverat en ökning med 1 milj.kr. av de medel som tillförs fortbildningsnämnden vid universitetet i Umeå. Det totala anslagsbeloppet för anslaget B 8. Fortbildning m.m. bör därför öka med motsvarande belopp. Utskottet hemställer att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis till Fortbildning m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 67 656 000 kr.

dels att moment 4 i utskottets hemställan i punkt 2 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *anslagsbeloppet*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub813 yrkande 6 delvis och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub816 yrkande 11 delvis till *Fortbildning m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 67 656 000 kr.,

7. Nationellt utvärderingsprogram (punkt 3, mom. 1)

Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson (c) anser

kdels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 1987/88:Ub365" bort ha följande lydelse:

En nationell utvärdering bör dels tjäna som underlag för nationella skolpolitiska beslut, dels ha betydelse för planeringen av skolväsendet på kommunal nivå. Den av SÖ planerade utvärderingen i årskurserna 2 och 5 innebär enligt utskottets uppfattning att nyttan av det nationella utvärderingsprogrammet blir begränsat. Med hänsyn till att grundskolans timplan är stadieindelad och att fördelningen av veckotimmar på olika ämnen avgörs genom lokala beslut finner utskottet i likhet med motionärerna det lämpligare att den nationella utvärderingen inriktas på årskurserna 3 och 6. I slutet av dessa årskurser bör då de undervisningsmoment som ingår i resp. stadium ha behandlats av flertalet elever som tagits ut för utvärderingen. Utskottet anser också att riksdagen bör få tillfälle att ta ställning till det nationella utvärderingsprogrammets utformning i anslutning till regeringens förslag med anledning av arbetet i beredningen om ansvarsfördelning och styrning på skolområdet. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 6 och 1987/88:Ub365 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan i punkt 3 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *nationellt utvärderingsprogram*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub361 yrkande 6 och 1987/88:Ub365 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Anslagsbeloppet (punkt 3, mom. 2)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Ett liknande" och slutar med "av 16 495 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den i och för sig angelägna uppgiften att inom SÖ utveckla prov för komvux bör kunna lösas utan tillskott av särskilda medel med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget. I likhet med motionärerna anser utskottet att förevarande anslag bör kunna reduceras med 3 milj.kr. Då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen i övrigt föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub321 och med anledning av budgetpropositionen till Nationell utvärdering och prov för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 13 495 000 kr.,

dels att moment 2 i utskottets hemställan i punkt 3 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub321 och med anledning av proposition 1987/88:100 till *Nationell utvärdering och prov* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 13 495 000 kr.,

9. Minskning av grundskolans tilläggsbidrag (punkt 4, mom. 1)

Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet vill " och på s. 11 slutar med "yrkandena 7 och 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den i motionerna framförda uppfattningen att en minskning av tilläggsbidraget till kommunerna motsvarande den beräknade kostnadsökningen för kopieringen i skolorna skulle kunna leda till en försämrad standard på läromedelsområdet. Utskottet anser i stället att staten bör stimulera kommunerna att öka sina insatser för att förbättra läromedelsstandarden i skolan. Mot denna bakgrund bör grundskolans tilläggsbidrag ökas med 60 720 000 kr. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkandena 7 och 8 och med avslag på proposition 1987/88:100 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

> 1. beträffande *minskning av grundskolans tilläggsbidrag*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub267 yrkande 2 och 1987/88:Ub361 yrkandena 7 och 8 och med avslag på proposition 1987/88:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989 (punkt 4, mom. 4)

Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionären att ett nytt avtal med BONUS beträffande skolornas rätt till kopiering även i fortsättningen bör fattas av staten. Då kopieringsrätten för närvarande gäller för olika skolhuvudmän och inom olika skolformer på utbildningsområdet – fr.o.m. grundskolans lågstadium t.o.m. universitet och högskolor – är det enligt utskottets uppfattning lämpligt att användarna av kopieringsrätten har *en* företrädare i förhandlingarna med BONUS dvs. staten. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 1 och med avslag på proposition 1987/88:100 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 4 i utskottets hemställan i punkt 4 bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *kopieringsavtal på skolområdet för tiden efter den 1 juli 1989*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 1 och med avslag på proposition 1987/88:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Resursinsats för elever med medicinska handikapp (punkt 5, mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet har" och på s. 14 slutar med "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Som framgår av motionen utgör barn med medicinskt handikapp en heterogen grupp. Det stöd som de behöver varierar alltefter den sjukdom som de lider av. För att hjälpa de medicinskt handikappade och för att kunna erbjuda dem en skolsituation som är så bra som möjligt krävs kunskaper hos skolans personal om de speciella medicinska problem ifrågavarande elever drabbas av. Utskottet inser i likhet med motionärerna att det är nödvändigt att göra särskilda insatser för detta. En tänkbar väg är den av motionärerna skisserade verksamheten med särskilda konsulenter för medicinskt handikappade elever. I enlighet med vad som föreslås i motion 1987/88:Ub267 bör som ett första steg i att förbättra situationen för de medicinskt handikappade eleverna en konsulent kunna knytas till länsskolnämnderna för stöd åt handikappade elever. Vad utskottet nu har anfört om stöd åt medicinskt handikappade elever bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan i punkt 5 bort ha följande lydelse:

> 1. beträffande *resursinsats för elever med medicinska handikapp*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Anslagsbeloppet m.m. (punkt 5, mom. 2–4)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet vill" och på s. 15 slutar med "regionala åtgärder" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den i motion 1987/88:Ub816 framförda uppfattningen att kommunerna själva bör kunna avgöra var de befintliga resurserna bäst kommer till användning på det lokala planet. Mot denna bakgrund bör 290 milj.kr. av förevarande anslag överföras till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen under anslag B 12. Bidrag till driften av grundskolor m.m. Den resurs för regionala behov som länsskolnämnderna bör fördela till kommunerna för insatser för barn och ungdomar med olika former av handikapp bör uppgå till 20 milj.kr. Anslaget B 11 bör ha benämningen "Regionala åtgärder för elever med handikapp". Slutligen anser utskottet att 2,3 milj.kr. av anslaget bör överföras till anslaget B 13. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14 samt med avslag på proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub267 yrkande 3 till Regionala åtgärder för elever med handikapp för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

dels att momenten 2–4 i utskottets hemställan i punkt 5 bort ha följande lydelse:

2–4. beträffande *anslagsbeloppet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14 samt med avslag på proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub267 yrkande 3 till *Regionala åtgärder för elever med handikapp* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

13. Anslagsbeloppet (punkt 5, mom. 2)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "av 311 726 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med de synpunkter som framförs i motion 1987/88:Ub267, att resurstilldelningen till skolväsendet och i synnerhet till grundskolan är en metod att åstadkomma en rättvisare fördelning i samhället. Enligt utskottets uppfattning bör ytterligare satsningar göras på elever med svårigheter. Skolan bör också få kompensation för tidigare nedskärningar av statliga bidrag. Mot denna bakgrund bör förevarande anslag, vars medel avser att tillgodose en mycket speciell elevgrupps behov, öka med 100 milj.kr., vilket enligt utskottets uppfattning motsvarar den nettobesparing som skolan utsattes för i föregående års budgetproposition. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 3 och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 411 726 000 kr.

dels att moment 2 i utskottets hemställan i punkt 5 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub267 yrkande 3 och med anledning av proposition 1987/88:100 och motion 1987/88:Ub816 yrkandena 12, 13 och 14, samtliga delvis, till *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 411 726 000 kr.